

עיתון זגלמביה זאגלעמביער צייטונג

גיליון מס' 39 תשרי תשע"ז – אוקטובר 2016
Zagłębie (Zaglembie) Newsletter October 2016

ארגון עולמי של יוצאי זגלמביה
Zagłębie World Organization
www.zaglembie.org
admin@zaglembie.org

שנה טובה ומבורכת

Shanna Tova! Happy New Year!

הקיץ עבר

מילים: שמואל בס לחן: עמנואל עמירן (פוגצ'וב)

הקיץ עבר, החם הגדול,
שנה חדשה באה לכל.
רוחות מנשבות, נודדות צפרים,
הולכים ובאים הקמים הקרים.
הביטוי וראו, קטנתי אתמול,
הקיץ עבר – ואני כבר גדול.
שנה חדשה התחילה היום.
הי נא טובה ובואה לשלום!

Będzin
Sosnowiec
Dąbrowa Gornicza
Zawiercie
Czeladź
Sławków
Wolbrom
Chrzanów
Dańdówka
Gołonóg
Grodziec
Kazimierz
Klimontów
Ksawera
Kromotów
Łagisza
Maczki
Mislwice
Modrzejów
Niemce
Niwka
Olkusz
Oświęcim
Piaski
Porąbka
Siewierz
Strzemieszyce
Trzebinia
Wojkowice
Zagórze
Ząbkowice

משלחת הארגון בסיור באושוויץ, בחצר בלוק 11 – יולי 2016

בנדין
על המפה
עמ' 9

יומנה
של אורה
עמ' 10-11

חסע מרגש
ומטלטל
עמ' 4-5

חברי וידידי יוצאי זגלמביה לדורותיהם

לקראת ראש השנה ברצוני לסכם את הפעילות בארגונו בשנה שחלפה.

העוצמה שבחוויה באה לידי ביטוי בצורה מדהימה בקבוצת הפייסבוק הפעילה של בני דור השני והשלישי. החומרים שהועלו מידי יום יצרו התרגשות גדולה. התגובות והפניות של חברי הארגון לשתף אותם מידי יום בחוויות שעברנו מעידות על כך.

אתר האינטרנט שלנו עודכן ויש בו פירוט נרחב ותמונות רבות מהמסע לפולין. אתם מוזמנים לגלוש בו ולספוג מחוויות המסע.

בין החברים מהארץ לחברים מחו"ל נוצרה קרבה מיוחדת במסע ואני מאמין שבנינו קשרים חדשים עם יוצאי זגלמביה בחו"ל.

המסע לפולין הניע תהליך שחייב להמשך. לפנינו אתגר לקירוב הדור השלישי אלינו. זו המשימה העיקרית בפניה נעמוד בשנה הקרובה. לשם כך הקמנו ועדה שתארגן פעילויות ייחודיות לבני הדור השלישי. בני הדור השלישי מוזמנים להצטרף לצוות המוביל את הנושא.

אני מאחל לכולנו שנה טובה ובריאה, שנת רוגע והנאה ומודה לכל החברים הפעילים על תרומתם להצלחת פעולות הארגון. אתם מוזמנים להצטרף לצוות הפעיל על מנת להאדיר את הארגון שלנו.

**שנה טובה
מנחם ליאור (ליור) יו"ר**

פעלנו ועשינו במישורים רבים: טקסי הרמת כוסית לראש השנה ופסח, נשף חנוכה, טקס ט"ו בשבט, מפגש דור שני ושלישי בבית של איילה אבידב, מפגש "זיכרון בסלון" של בני הדור השלישי, הרחבת פעילות אתר האינטרנט, המופיע בשלוש שפות (עברית, אנגלית ופולנית) ועוד.

עם זאת חשוב לי לציין שני אירועים גדולים: עצרת יום השואה באתר מודיעין והמסע לפולין.

בעצרת באתר הזיכרון שלנו התמלאתי גאווה לראות את הנוכחות המרשימה: כ-700 איש בני כל הדורות, מתוכם כ-60 בני הדור הראשון. מתגובות של רבים מחברי הארגון ניכר שהעצרת הותירה רושם רב על הנוכחים. השנה נראו בקהל פנים רבות חדשות, דבר משמח לכולנו.

במסע לפולין השתתפו 60 חברים, מתוכם כ-25 איש מארה"ב, קנדה ובריטניה, רובם דור שני ושלישי. רק אשתי, הנקה, ואני יצגנו את הדור הראשון.

המסע לפולין התרכז באזור זגלמביה, בו ערכנו שבעה טקסים. הדלקנו נרות, הנחנו זרים, אמרנו קדיש ופרקי תהילים, הקראנו קטעי קריאה מרגשים ובכל אתר בו ביקרנו סיפרנו את ההיסטוריה של המקום.

היה זה מסע מסעיר ומרגש. כל אחד מצא את הפינה שלו, את המשפחה שהייתה ואיננה ואת זיכרונות העבר של היהדות המפוארת שהייתה ונכחדה.

משתתפי המסע לפולין: 1,2 Henry & Sandra Spitz 3 חן ליור **4+5** Harry&Gabriel Birnholz **6** Ronald Feldman **7** Melwin Stein **8** Richard Isaacson **9** Beth Kean **10** חיים בבס **11** ניצה בן נון **12** הנקה ליאור **13** רבקה שכטר **14** אביב שטרן **15** ברוך שפירא **16** רפי רגב **17** רחל שפירא **18** יעל רגב **19** David Chesover **20** Arni Schwartz **21** עפרה ישיביץ **22** יוסי גולן **23** מרים ליור **24** Susan Schwartz **25** שרה אורן **26** לאה גדנסקי **27** ברכה אלפרט **28** Stacey Brooks **29** Helen Rekoszynski Isaacson **30** מנחם ליאור **31** Cecile Feldman **32** Linda Koebner **33** רינה כהן **34** Gabrielle Chesover **35** רחל בבס **36** דפנה אלדר **37** Sima Schwartzberg Seiger **38** לירון קב **39** עתליה צוקרמן **40** Jeff Cymbler **41** נגבה הובר **42** דוד ויינטראוב **43** זהבה רחמים

מדליקי המשואות בטקס יום השואה

הטקס כלל: הדלקת משואות, קטעי נגינה של הרכב מרכז המוסיקה העירוני מודיעין-מכבים-רעות בהנהלת רונית כהן, חבורת "רעננים", בהדרכתו של יאיר קלינגר, שרה מספר שירים, מוטי שריד, חבר הארגון, הקריא את השיר "הניצול", ולסיום הונחו דרים. את התפילות נשא החזן חיים אדלר.

ב-5 במאי התקיימה העצרת השנתית לשואה ולגבורה ביד הזיכרון ביער מודיעין. בעצרת השתתפו כ-700 חברים. נשאו דברים: יו"ר הארגון, מר מנחם ליאור, השופטת הילה גרסטל, נציבת הביקורת על מערך התביעה, והאלוף (במיל.) מנחם שקדי, מפקד חיל האוויר לשעבר.

משואה שנייה – רועי מרין. בן של יצחק וגיטל מרין מבנדין.

משואה שלישית – ערן פניני. דור רביעי למשה אהרן פרלשטיין, יליד סוסנוביץ. דור שלישי למנחם פרלשטיין-פניני. דור שני לדוב פניני יליד ישראל

משואה ראשונה – יובל שמרלינג. נינתה של ידג'ה פוקס לבית מיטלמן וברוך פוקס. נכדתם של הילה גרסטל לבית פוקס וראובן גרסטל. בתם של זוהר שמרלינג לבית גרסטל ואמיר שמרלינג.

משואה חמישית – ארז קליר. נכדו של יצחק צ'רנס יליד סוסנוביץ.

משואה שביעית – גל בן טוב. נכדתו של עוה"ד אריה בן טוב.

משואה שישית - נוגה לבון. נכדתם של שלום ותושיה הרצברג ז"ל.

משואה רביעית – חדוה לבנה. בתה של הלה-עפרה לוסטגרטן לבית פריידמן מבנדין-סוסנוביץ.

מסע מרגש ומטלטל

שיאו של ביקור המשלחת באושוויץ-בירקנאו היה בטקס המצמרר שערכנו ליד קרמטוריום מספר 3 שבו נספו יהודי זגלמביה, ועבורי היה מציאת קברו של סבא רבא שלי, דוד רושינק, שנפטר בשנת 1918 בשנה שאבי נולד

מאת רינה כהן

לכל אחד הזדמנות לספר על קורות משפחתו. מזגלמביה המשכנו לשני ימי סיור בקראקוב. בקראקוב ערכנו קבלת שבת במרכז היהודי JCC, שרנו שירי שבת וכמה מחברי הארגון ריגשו אותנו בשירתם המופלאה, ביניהם הנקה ליאור, אשתו של יו"ר הארגון.

שיאו של ביקור המשלחת באושוויץ-בירקנאו היה בטקס המצמרר שערכנו ליד קרמטוריום מספר 3 שבו נספו יהודי זגלמביה. בטקס הקריא כל אחד שמות של חמישה נספים ממשפחתו וכמה מהחברים אף נכנסו מעבר לגדר המקיפה את הקרמטוריום והדליקו נרות נשמה על האבנים הארוכות כשדגל ישראל כרוך על צווארם.

סיימנו את המסע בוורשה ובאתריה כולל מוזיאון 'פולין' החדש לתולדות יהדות פולין. בקושי נפרדנו מהחברים – ההרגשה הייתה ממש כשל משפחה גדולה.

בנסיעתי הקרובה לארה"ב אפגוש חלק מהאנשים ואבקש מהם לספר לאנשי זגלמביה שעדיין לא נסעו איתנו לפולין על המסע המיוחד הזה.

עבורי המסע הזה לפולין היה מרגש ומטלטל במיוחד. כאשר הסתבר שאריאל יהלומי, האדם הנפלא שיצא תמיד בראש המשלחת שלנו, לא יוכל לצאת השנה לפולין, הוקם צוות, שכלל את: רחל בבס, שמשון ישיביץ, דפנה אלדר, רינה כאהן ויעל רגב. כל אלה בראשות ובניהול יו"ר הארגון, מנחם

סיפור המשלחת שלנו, השנה, הוא חלק מסיפורו של הארגון שלנו ועבורי הוא גם חלק מסיפור חיי משפחתי.

עבור ארגון יוצאי זגלמביה היוותה המשלחת קשר מחודש עם אנשי זגלמביה בחו"ל. אל כ-40 חברי הארגון מהארץ הצטרפו מעל 20 יוצאי זגלמביה מחו"ל: אמריקאים, קנדים, אנגלים ואף נערה אחת מפריז. בין חברי המשלחת היו בני דור ראשון, שני ושלישי. עבור רבים הייתה זו הפעם הראשונה בפולין.

חלקו הראשון של הביקור בפולין היה בזגלמביה, בה שהינו שלושה ימים מרגשים ביותר. כל חברי המשלחת השתתפו בטקסים שנערכו: בהקראה, בהדלקת נרות נשמה, בהנחת זרים, קריאת קדיש ואל מלא רחמים.

לפני נסיעתנו פנה אל משתתפי המשלחת ג'ף צימבלר, הגניאולוג שלנו בניו-יורק, שתמיד עוזר לנו בחיפוש שורשים, והציע שיכתבו לו את שמות ההורים בזגלמביה כדי שיחפש עבורם אינפורמציה. ג'ף מצא עבור רבים את כתובות המגורים של המשפחה בזגלמביה, מקום הקבורה של מי שנפטר לפני השואה ומידע חשוב נוסף. כשהגענו לפולין יצאו רבים לאותן כתובות ומצאו, בהתרגשות רבה, את בתי ההורים, מסמכים בעריות וקשרים משפחתיים שלא היו ידועים להם עד אז.

ערב אחד הוקרן הסרט על 'רותקה לסקר' עם הקדמה של יו"ר הארגון, מנחם ליאור, על סיפור מציאת היומן וערב אחר עשינו מעגלי שיתוף שנתנו

שם סבו, אביה של אמו, דוד רושינק שנפטר באותה שנה שאבי נולד.

ליאור, טיפלו בכל ההכנות לתכנים ולטקסים במסע שאת הבסיס לו הכין אריאל כהן.

הייתי המומה, אבי נפטר לפני שנה בדיוק, ביולי 2015, והנה אני עומדת ליד קבר סבו שהוא לא ידע עליו. לדוד רושינק היו 13 ילדים. כמעט כל הדור שמתחת לסבא רבא שלי, כולל הוריו של אבי, ניספה בשואה, וגם כמעט כל הדור שמתחתיו: שני האחים והאחות של אבי.

והנה אני כאן, כמעט שריד יחיד למשפחה, נמצאת ליד קברו ששרד. קבר כל-כך יפה עם מצבה כפולה וכתובות עליו מילות צער מרגשות בעברית צחה: "רוה לבנו ונשפך כמים ושמשנו חשכה בצהרים/ דמעה חמה תרדנה עינינו בהכבה נרנו מעל ראשנו/אבינו היקר והישר באדם בעל בעמיו וגומול חסדים..."

מרצ'ין בירגר, המורה מזביירצ'ה, שדואג לשימור הקברים, הודיע לי למחרת שמצא בבית הקברות הסמוך, בקרימולוב אשר בזביירצ'ה, את קבריהם של סבתא רבא שלי, פרימטה, שעל שמה הייתה קרויה אחות אבי שנספתה בשואה, וכן קבריהם של הוריו של סבא רבא שלי ואחיו. גם על קברים אלה אבי לא ידע וכמובן לא זכה לראותם. בפעם הבאה שאגיע לזגלמביה אסע לשם מיד להניח זר ולהדליק נר זיכרון לזכרם.

הייתי רוצה לנסוע בעוד שנתיים, בשנת 2018, עם המשפחות המועטות המפוזרות בקנדה, בארה"ב ובישראל, שהן צאצאי דוד רושינק לקברו, ולציין 100 שנים למותו של סב המשפחה ו-100 שנה להולדת אבי היקר.

כשנה לפני כן נפגשתי עם אנשי זגלמביה בניו-יורק ושכנעתי אותם לנסוע איתנו לפולין. ראיתי בכך סיכוי לשיתוף פעולה עם אנשי חו"ל, ובעיקר התחלה של יצירת קשרים בין בני הדור השלישי מהארץ ומחו"ל. זאת במטרה שהם ימשיכו את פעילות הארגון ותחזוקת מפעל ההנצחה הגדול שהתחילו הורינו בפולין. כשאנשי חו"ל הסכימו להצטרף אלינו הרגשתי אחריות גדולה להצלחת המסע.

נסעתי לפולין חודש לפני יציאת המשלחת כדי לפגוש את המדריכים המקומיים, והסתבר לי שעלינו להתארגן בארץ להדרכה עצמית בזגלמביה, מכיוון שלמדריכים אין ידע על האזור שלנו. נפגשתי בזגלמביה עם חברינו הפולנים וסוכם שהם יעזרו לנו בערי זגלמביה וידאגו לפתיחת בתי הקברות, הזמנת נציגי העיריות, קניית זרים ועוד.

הרגע המכונן עבורי היה בבית הקברות בזביירצ'ה. תמיד ידעתי שסבתי, רבקה רושינק, שעל שמה אני קרויה (לדעת הורי, רינה הוא הגלגול המודרני של רבקה) ואשר ניספתה בשואה, היא מזביירצ'ה. הורי מבנדין ומעולם לא הייתי בבית הקברות בזביירצ'ה. בית קברות זה שופץ בשנה שעברה והוא בית הקברות הראשון שאליו הגענו בדרכנו מורשה.

צעדתי לתוך בית הקברות כשלצידי הולך ג'ף צימבלר. ג'ף תמיד מדהים אותי מכיוון שהוא מקור בלתי נדלה של ידע מעמיק על מורשתנו בזגלמביה. אני גאה בכך שג'ף הוא גם קצת קרוב משפחה שלי: שני אחים של סבתי רבקה היו נשואים לשתי בנות דודות של אביו של ג'ף.

להפתעתי הרבה, לאחר שחלפנו על פני כמה קברים, הצביע ג'ף על קבר בצד שמאל של השביל ואמר: "רינה תסתכלי – דוד רושינק", והוסיף: "נפטר ב-1918". צעקתי: "זה סבא רבא שלי". כן, אבי, דוד קליימן, נולד בדצמבר 1918, וידעתי שהוא קרוי על

דברים שלא רואים מכאן רואים משם

מאיפה מתחברים, איך מבכים? איך מכבדים זיכרון? איך בכלל מתחברים. בא המסע לזגלמביה וכיבד אותי בחסד ובזכות הגדולה לעלות לארץ הזיכרון. מצבות דוממות

מאת זהבה רחמים

כשדפנה אמרה שהקבוצה מלאה אבל אולי יתפנה מקום, קיוויתי שאשמע ממנה בהקדם. וכך היה.

נתמלא ליבי הרגשה ברוכה שהנה הולכת אני ל"אזכרה" האמתית של חיי. היא כאילו לא שלי, אך שנים גדלה בתוכי מתוקף גדילתי בארץ והתרבות שחבקה אותי במשך שנים. ראשית, בבית הספר היסודי חלק גדול מסגל ההוראה בא מ"שם". מ"שם" ממה שהיה... והיום "אין" לא בחומר, אלא בנפש. והחברים לספסל הלימודים בני גילי - הדור השני. הם התביישו והסתירו את שלהם, ואני את שלי.

"התמעטנו מאוד", אמר המורה חיים. להישאר יחיד ממשפחה שלמה! הדברים נאמרו, היה קלט שקיבל משמעות לאחר שנים.

מאיפה מתחברים, איך מבכים, איך מכבדים זיכרון, איך בכלל מתחברים? בא המסע לזגלמביה וכיבד אותי בחסד ובזכות הגדולה לעלות לארץ הזיכרון. מצבות דוממות.

המשפחות שהגיעו, אבי שאתו נסעתי, יעל, משפחת אופלר, הארי ודניאל, ברכה ויוסף, תקצר היריעה מלהזכיר את כולם. הסיפורים האישיים, יישובי המגורים, שפעם היו ציוני מקום לבני המשפחה שזכו לקבורה ולמצבת זיכרון.

זיכתה אותי במיוחד משפחת אופלר שאליה הצטרפתי בחיפוש בני המשפחה הקבורים בצ'לדז'. יש שם! יש מקום! יש כיתוב ותיאור פועל

האדם! יש מאיפה להתחבר!!! ומשם להמשיך ולחשוב איך הכל המשיך ונגמר. בשעה שאני כותבת מילים אלו, ההרגשה היא שהכול עדיין נוסע בתוכי, כל המראות והסיפורים. עדיין המסע לא קיבל מקום משלו, נדמה שהמילים המתארות מגיעות מוקדם מדי...
הרושם היה שיש להמשיך ו"להשקיע ללא לאות" בשמירה על הזיכרון, שמירה על קשר עם החברים הפולנים שמוכנים לעזור ולהיות חלק מן המפעל. איך ממשיכים את "מסע" הזיכרון ונותנים לכל איש שם? מצלמים ושומרים? כותבים מתעדים? חוזרים ושונים את סיפורי הדור הקודם וכך מחיים אותם?

את העדות החיה של שמשון בצל קיר הכנסייה קשה לשכוח. התיאור חוזר אליי פעמים רבות, לעמוד במקום לשמוע את הקול, לראות את מסלול הבריחה, את הרחוב עצמו, לרגע אתה מרגיש שזה קרה ממש לפני דקותיים. בכל פעם שאדם אוסף את עצמו ממלא את נשמת עוז רוח לספר את סיפורו, החייה הוא את הרגע ואת האדם. המקום והאירוע נחרט בלוח הזיכרון האישי.

השורשים שלי הם במקום אחר, אני מודה לכולם שקיבלו אותי בחיבוק גדול של עדנה, וקירבו אותי אליהם. תודה מיוחדת לכל אלו שהשקיעו מזמנם ומרצם וניכר היה בהם שהכל נעשה ברצינות עמוקה, ודבקות במטרה.

דור שלישי

הפחד שלי, שאם לא נעשה משהו בקרוב, אנחנו לעצמנו, המושג שהוא כל כך חשוב ויקר לנו, "דור שלישי", אולי יאבד מעצמו, או אפילו אנחנו נאבד את המשמעות שלו עבור עצמנו ואז איך נבוא בטענות לאחרים ששוכחים, או לא יודעים או הכי גרוע - מכחישים!?

מאת לילך אבידב

להיות דור שלישי זה אומר הרבה דברים, אבל רק אם אתה רוצה בכך.

זו יכולה להיות עוד הגדרה שאני עוטה על עצמי מבלי באמת לבחון את המשמעות האישית והרלוונטיות של הגדרה זו לחיים שלי היום. אני דור שלישי פשוט, כי סבא וסבתא שלי היו שם וניצלו מן התופת.

אז מבין עשרות ההגדרות שיש לי, אם זה כי אני בחרתי להצמיד אותן אליי או כי נולדתי איתן, דור שלישי זה מושג שאני רוצה להמשיך לבחון.

אני מסרבת להמשיך ולשים את זה בצד! מאז שאני קטנה אני בוחנת מה זה אומר, וחייבת להגיד שבכל שלב בחיים זה אמר משהו אחר עבורי. אבל אני מרגישה שהגיעה העת שלא רק אבחן את זה עם עצמי, אלא הגיע הזמן לבחון זאת ברבים, עם עוד אנשים שמשתמשים בהגדרה הזאת כלפי עצמם. ויתרה מכך, הגיע הזמן שנעשה משהו עם ההגדרה.

אני עוד לא בטוחה למה אני מתכוונת ב"עשייה", כי זה אומר לכל אחד משהו אחר - לבקר את הניצולים שעוד נשארו, גם אם הם לא המשפחה שלי, או ללמוד לספר את הסיפור של המשפחה שלי, כי עוד כמה שנים כבר לא יהיו דור ראשון שיוכלו לספר. ישנן אינספור פעילויות שאפשר לעשות, אבל הקטע הוא - שחייבים לקום ולעשות!

אי אפשר כבר לחכות שהדור השני יעשה בשבילנו.

והפחד שלי, שאם לא נעשה משהו בקרוב, אנחנו

לעצמנו, המושג שהוא כל כך חשוב ויקר לנו, "דור שלישי", אולי יאבד מעצמו, או אפילו אנחנו נאבד את המשמעות שלו עבור עצמנו ואז איך נבוא בטענות לאחרים ששוכחים, או לא יודעים או הכי גרוע - מכחישים!?

ביום השואה האחרון יזמנו מפגשים של בני הדור השלישי, שנקראים: "זיכרון בסלון" ועשינו זאת בתל אביב ובירושלים כשבאנו לשמוע את שהיה מפי ניצול ומספר מהדור השני.

מבחינתי, שהייתי בחברת אנשים, שגם אם לא הכרתי אותם לפני המפגש, הם משפחה עבורי כי הם מכירים את ההיסטוריה, את ההווה, היו להם את אותן בדיחות פולניות במשפחה והווי דומה. יתרה מכך, לא הייתי צריכה להסביר מה זה אומר דור שלישי, אלא יכולתי לחקור אותו לעצמי וביחד עם אחרים.

זאת הייתה חוויה מדהימה ומעצימה שרק הוכיחה לי כמה אני צריכה אתכם, משפחתי דור שלישי, ונראה לי שאתם מרגישים כמוני.

אשמח שנמשיך בפעילויות השונות, כי אני מרגישה שזה חשוב, תורם, מלמד ומפתח בכל רמה שהיא. אשמח לשמוע מכם, מה אתם רוצים בפעילויות, באיזה סוג, תדירות, מחשבות, תהיות, הערות, הארות. ובעיקר - אשמח שתהיו שותפים איתי למסע.

מפגש מרגש עם העבר הטרגי

סיקור ביקור משלחת ארגון זגלמביה, שביקרה בסלבקוב, בעיתונות הפולנית

ב-5 ביולי ביקרו בסלבקוב כ-60 איש, חלקם מארה"ב ורובם מישראל. ביקורם של נציגי ארגון יוצאי זגלמביה בעיר היה חלק ממסע של מספר ימים בעקבות העבר. בנוסף לסלבקוב ביקרו האורחים בערים: בנדין, צלדז' וסוסנוביץ.

הביקור בעיר החל בהנחת זרי פרחים ליד המצבה לזכר היהודים שנרצחו על ידי הקלגסים הנאצים בימים הראשונים של המלחמה. קרוב לגשר ברחוב אולקושקה. את האורחים ליוותה נציגת מועצת העיר, גב' מרטה רוס. את תולדות המקום והאירוע הטרגי תיאר חבר מועצת העיר, זביגניב מטושצ'יק.

לחלק מהקהל ניתנה הזדמנות לבקר גם בתערוכת צילומים על זכוכית. תערוכה זו הוכנה בקשר ליובל ה-730 להענקת חוקים עירוניים.

אחרי הנחת זרים ביקרו האורחים במחלקת התרבות הישנה, שם ראו תערוכת קבע המוקדשת להיסטוריה של יהודי סלבקוב.

התערוכה נמצאת בבניין ליד הכיכר הקטנה
Ul. Rynek 9

* כתבה זו פורסמה בעיתון המקומי Kurier slawkowski בסלבקוב.

* ביקור המשלחת סוקר גם בעיתון מקומי בצ'לדז'. ניתן לראות את הכתבה באתר האינטרנט תחת הכותרת, תיעוד כללי.

חברת הארגון מדור ראשון הגברת **הלן קרמון**, המתגוררת בטבעון, ביקשה ליידע את החברים כי ניתן לצפות ביוטיוב בסרט שהפיקה ושמו "**בנדין-זכרונות תלמידת גימנסיה פירסטנברג**".
בחיפוש ביוטיוב יש לרשום באנגלית: **helen karmon**

הספר "בית הקברות היהודי של קהילות בנדין וצלדז' שבפולין" בהוצאתו של ג'פרי צימבלר, ניתן לרכישה בארגון. הספר כולל תמונות של כ-3,000 מצבות, מפה של בית הקברות, אינדקס מלא של שמות הנפטרים (שניתן לזהות את שמם על המצבות) וכן תמלול הרישום על המצבות.
לרכישה נא לפנות לרחל בבס.

בנדין על המפה

במסגרת המסעות של בני הנוער וקבוצות מבוגרים לפולין, שכללו יעדים כמו ורשה, לובלין, מחנות ההשמדה וקראקוב, נוספה בנדין כיעד לביקורים

מאת נחמן גרינגראס (הבן של אסתר ואיזי)

בתקופה האחרונה אנחנו עדים לכך כי במסגרת המסעות של בני הנוער לפולין וסיורים של קבוצות מבוגרים, אשר לרוב כללו יעדים כמו: ורשה, לובלין, מחנות ההשמדה, קראקוב וכו', נוספה העיר בנדין כיעד לביקורים.

בזכות האנדרטאות הקיימות בעיר, בית הקברות הישן, אתרים נוספים הקשורים לחיים היהודיים לפני ובמהלך המלחמה, ופעולות השימור והשיחזור של בתי תפילה, ניתן ללמוד על חיי הקהילה לפני המלחמה ובמהלכה, כולל הסיפורים על שריפת בית הכנסת הגדול על יושביו, הצלת חלק מהם על ידי הכומר המקומי, ריכוז האוכלוסייה בגטו ועוד.

בחודשים האחרונים ביקרו בבנדין שתי קבוצות של בני נוער: האחת של הצופים, והשנייה של בי"ס כצנלסון מכפר סבא איתו היינו בקשרים טובים ותלמידיו השתתפו במשך שנים בטקסי יום השואה באנדרטה.

לפניכם כמה תמונות שמראות את הפיכתה של העיר בנדין לנקודת ציון חשובה במסעות לפולין של בני הנוער והמבוגרים.

יומנה של אורה

הגנת אורה, שתיעדה בעברית את קורות חיי הילדים שלמדו בגן הילדים העברי בבנדין בשנת 1931, לא תיארה לעצמה שהוא יהפוך למסמך היסטורי

מאת יצחק שנברג

כבן יחיד להורי, שניהם ניצולי שואה, התלוויתי אליהם ברבים מביקוריהם אצל קרובי משפחה וידידים – שרובם, בדומה להורי, התגוררו בתל אביב. מרבית קרובי המשפחה והידידים ששרדו, ושאותם ביקרתי, היו מצד אבי – וכך התוודעתי לרבים מיוצאי העיירה ממנה בא – בבנדין שבדרום פולין. ברוב המקרים הורי שוחחו עם ידידיהם – בעוד אני משחק עם ילדיהם (אם היו) או משתעמם.

משפחה אחת שאותה ביקרנו גרה ברעננה. רעננה הייתה בימים ההם (שנות החמישים וראשית שנות הששים של המאה העשרים) עבורי מקום מרוחק שלהגיע אליו בשבת הייתה הרפתקה זוטא: ללכת ברגל למונית השירות בתל אביב, להמתין להתמלאותה, לנסוע דרך לא קצרה, לרדת ברחוב הראשי של רעננה – ואז להמשיך ברגל לבית ידידיהם המרוחק, שהיה מוקף בשדות ובפרדסים.

אורה ושמואל אבני, בעלי הבית, היו בגילם של הורי – ולהם שני ילדים: מירה המבוגרת ממני במקצת ומשה – שהיה צעיר ממני. בהגיענו – ביליתי עם מירה ומשה שעות רבות – עד צאת השבת – ואז יכולנו לחזור באוטובוס לביתנו. משפחת אבני נראתה לי כמשפחה "ישראלית" – האב והאם הגיעו לישראל הרבה לפני מלחמת העולם השנייה, בניגוד למרבית המכרים האחרים של הורי, שהגיעו אחרי השואה, והיו מעורים היטב בארץ. ראיתי את מירה בסוף שנות הששים – כקצינה צעירה בצה"ל. ולאחר מכן שמעתי מהורי שאמה של מירה – אורה – נפטרה. הורי נשארו בקשר עם אביה – אך קשר זה היה רופף.

קוד השתיקה

הקשר של הורי עם מרבית האנשים שביקרנו (או ביקרו אותנו) היה די ברור: משפחה קרובה, חברים מבנדין, ומעט חברים חדשים מישראל. את מקור הקשר עם משפחת אבני לא ידעתי – וכמובן לא שאלתי. היה זה חלק מ"קוד השתיקה" במשפחה בנושא העבר. הורי – ובמיוחד אבי – לא סיפרו לי דבר וחצי דבר על שאירע אותם בשואה. אני מאמין שהם רצו שלא להעמיס עלי פחדים וחוויות קשות מהעבר – ולתת לי הזדמנות לגדול כצבר ישראלי חסר דאגות, משוחרר ממשא הסבל שהם נשאו בליבם. ההסכם שבשתיקה היה שהם לא מספרים – ואני לא שואל. דרך אגב – שמעתי סיפורים דומים מרבים

מחברי – שהם "הדור השני" לניצולי השואה. הפתיחות בנושאי השואה החלה בעצם רק במאה העשרים ואחת – אך מבחינתי – זה היה מאוחר מדי. תחילה נפטר אבי ב-1977. ולמרות המספר שעל ידו – לא שמעתי מאבי דבר על שעבר עליו בשואה. בשנת 2002 נפטרה אמי, פרידה.

שתי אחיות

במהלך השבעה לאמי הופיעה לפתע בדירה (הרי הדלת נשארת פתוחה במהלך השבעה) גברת נחמדה ואמרה: "אני משוכנעת שאינך מזהה מי אני". התבוננתי בה בקפידה, אימצתי את זיכרוני ואישרתי: "את צודקת, אין לי מושג מי את". הייתה זו, כמו שבוודאי ניחשתם, מירה אבני (היום: מירי ישעיה). היא שמעה על מות אימי – ובאה להשתתף בצערי ולנחם. אך זה לא היה הכל.

לאחר שהעלינו זיכרונות על הורינו מנוחתם עדן, היא שאלה אותי בקול מלא דאגה: "מה אתה יודע על משפחתו של אביך?" זו נשמעת שאלה מוזרה

ולמעשה לא מוגדרת. אך הפעם, בניגוד לשאלתה הראשונה – ידעתי את התשובה המדויקת.

לאבי, יוסף שנברג, הייתה משפחה לפני השואה: הוא נשא לאישה את רחל (זילברשץ) ונולדו להם שתי בנות: הניה (ילידת 1926) ומרים (1930). רק אבי שרד – אשתו הראשונה ובנותיו נרצחו באושוויץ. אמי פרידה הייתה אשתו השנייה. כילד, לא אני (ולא מירה) ידענו דבר על משפחתו הראשונה של אבי ("הם לא מספרים – ואני לא שואל"). אחרי פטירת אבי התחלתי, דרך קרובי משפחה ויד ושם, ללמוד את הפרטים הבסיסיים – שמות, תאריכי לידה ואף תמונה אחת.

גן ילדים עברי בבנדין

לכן, יכולתי להרגיע את מירה: "אל תדאגי – אני יודע שלאבי הייתה אישה ולי היו בעצם שתי אחיות." תמהתי איך זה נודע למירה. ואז אמרה מירה: "אני שמחה שאתה כבר יודע על משפחתו של אביך – אבל יש לי משהו נוסף לספר לך" – ובאמרה זאת, פתחה את התיק שהיה עמה, הוציאה ממנו מחברת בכריכה קשה ובכתב יד וסיפרה לי את הסיפור הבא:

"אמי אורה אבני (אז: יולה גלינקה) הייתה גננת (זאת ידעתי, מרעננה) שלמדה את מקצועה בוורשה (פולין). מיד עם סיום לימודיה יצאה ב-1931 לבנדין והייתה גננת בגן ילדים עברי בבנדין". זה היה די מדהים עבורי – 1931, גן ילדים עברי בבנדין! אבל זו הייתה רק הפתיחה. ומירה ממשיכה: "אחותך הניה הייתה אחת הילדות בגן שלה!". התחלתי לרעוד, אבל החלקים המסעירים היו עוד לפני.

אורה, כגננת צעירה, משכילה ומסורה כתבה יומן על גן הילדים על בסיס יומי מהיום הראשון (יום 1) ועד היום האחרון באותה שנה (יום 216): מה עשו תלמידי הגן בכל יום? איך חגגו את חגי ישראל? ועוד. בנוסף לתיאור כל יום, אורה הקדישה עמוד נפרד לתלמידים הראשונים שהצטרפו לגן העברי. בעמוד זה הייתה תמונה של הילד, תיאור הרושם הראשוני של אורה ממנו בהגיעו לגן (הן גופני והן תיאור אופיו והתנהגותו וכד') ותיאור קצר שנכתב מאוחר יותר במהלך השנה (רואים צבע מעט שונה של הדיו) המתאר כיצד הילד התפתח והשתנה בגן. וזה עוד לא הכל.

הביקור של ביאליק

היומן כולו נכתב (1931) בעברית! ובעוד מירה מספרת לי את כל הדברים המפליאים הללו פתחה מירה את היומן דפדפה מספר דפים הושיטה אותו לי בעמוד שלמטה ואמרה את משפט המחץ: "והנה אחותך".

אתם יכולים לנחש כמה נסער הייתי באותו הרגע. אך הסיפור של מירה נמשך. באותה שנה (1931/2) ביקר

חיים נחמן ביאליק, משוררנו הלאומי, בבנדין. ביאליק היה, כידוע, מחלוצי השירה העברית המודרנית. ולאן לקחו את ביאליק לבקר בבנדין? ניחשתם נכונה – לגן הילדים העברי בבנדין – ומירה הראתה לי תמונה של ביאליק, אמה – אורה ואחותי וילדי הגן.

שבעים שנה לאחר האירועים – עדות כתובה – בעברית מובנת בכתב פנינים ומצולמת, על חיי אחותי ועולם שלם – פשוט נס.

אבל מתברר שזה לא הנס היחיד. לאחר אותה שנה אורה עזבה את בנדין ועלתה לישראל עם יומנה. אורה הפכה לגננת ידועה ואהובה ברעננה במשך עשרות שנים. לאחר מותה היומן ניצל מתוך חורבות דירה ברמת גן שנפגעה מטילי סקאד עירקיים (1991). מירה וילדיה עשו פרויקט על היומן לבית הספר – ונתקלו בשם הניה שנברג ומירה הצליחה לסגור את המעגל. גם לאחר הגילוי היא חששה לספר לי על החדשות בדבר משפחתו של אבי וחיכתה להזדמנות המתאימה – שהגיעה עם פטירתה של אמי.

מסמך היסטורי

יומנה של אורה הוא מסמך היסטורי חשוב מהרבה בחינות. הוא מתאר את מתודולוגיית הלימוד המודרנית להפליא, בגני הילדים העבריים של ויצ"ו: ריתמיקה, ציור, שירה בעברית, טיולים בטבע, ביקורים בגן חיות ובקולנוע, פסנתר בגן וכו'. יש בו תיאורים מופלאים של החדרת הציונות לילדים – שירי ארץ ישראל, חגיגת חגים בעברית, האידיאל של עלייה לארץ, תרומות לקק"ל ועוד.

עבורי (ועבור קרובי משפחה נוספים) – תיאורים של אחותי – באיזה ימים הייתה תורנית, מה דקלמה במסיבת חנוכה, מה עשתה בקבלת הפנים לביאליק, מה ניגנה בפסנתר ועוד. פרטים נוספים על היומן ניתן למצוא ב- (1). עד כה זוהו שני ילדים נוספים מהגן – אחד מהם הוא מנחם ליאור, יו"ר ארגון יוצאי זגלמביה.

נראה לי שחובה להוציא לאור את היומן ולנסות ולאתר ילדים וקרובי משפחה של ילדים נוספים. היומן לא מחזיר לחיים את הילדים, שמרביתם ניספו בשואה כקורבנות קדושים, אך הוא מאיר את חייהם כילדים, מלאי שמחה שחיים חיים מלאי חוויות, מלאי תוכן, מלאים בציונות ללא מרכאות – ומאושרים.

(1) "A Portrait of a Student in a Hebrew Preschool in Bedzin, Poland", Galia Shenberg and Miriam Yeshaya, pp. 41-16, Prism, Spring 2016.

אתרים וכתובות למטייל העצמאי בזגלמביה

איציק אופלר הכין רשימה של האתרים המרכזיים והחשובים כשירות לנוסע העצמאי.
לגזור ולשמור

לרגלי המבצר של בנדין, קוביית אבן ועליה
כתובות בעברית ובפולנית וסמל המנורה.

לוח המנציח בעברית ובפולנית את חסיד אומות
העולם הכומר זבצקי - מצוי על קיר הכנסייה
בסמוך למבצר ולאנדרטה של בית הכנסת - ul.
plebanska

בית הכנסת בראמה צוקרמן - al. hogona
kollotaya 24/28

בית הכנסת מזרחי - ul. potockiego 3

בית העלמין הישן - (שימש לקבורה מאמצע
המאה ה-19 עד תחילת המאה ה-20)

Ul. podzamcze (בשטח הירוק הנמצא מצדו
האחר של מבצר בנדין) יש מצבות.

באותו רחוב, בצד הנגדי לבית העלמין, בניין
ששימש כבית חולים ליולדות. על קיר המבנה

לוח הנצחה. Ul. podzamcze 29

אנדרטת הקרון - ממוקמת במקום שהיה גטו
קמיונקה ומשם בוצעו השילוחים לאושוויץ.

Boahterro getta sq. ul. jozefa podsiady

הבונקר בו נלחמו חברי המחתרת בבנדין -
בסמוך לאנדרטת הקרון. כ-200 מטר לפני
אנדרטת הקרון יש לפנות לשביל יורד לכיוון בית
ישן, בין הרחובות Sloneczna/wesola
על קיר הבית לוח הנצחה בעברית ופולנית.

בית העלמין בזבירצה - ul. Ignacego
deszynskiego 54

האנדרטה בסלבקוב לציון הרצח ההמוני שבוצע
בימים הראשונים לתחילת המלחמה

יש לנסוע ברחוב ul. Ulkuska ולחפש בין
רחובות walcwnia/browarna

בסמוך לנהר הזורם מתחת לכביש.

בית העלמין בצ'לאדג' - ul. Bedzinska 64

סוסנוביץ

בית הקברות הישן - ul. Gospodarcza 1

מגרש השילוחים והאנדרטה - al. mireckiego

הדולג, בית המעצר - ul. Skladowa 5

אנדרטת האחים קוז'ור - plac kozuchow

בית החולים היהודי ע"ש פרלמן -
ul. odrodzenia 9

בית היתומים היהודי ע"ש ד"ר ליברמן - ul.
odrodzenia 7

השלט, בעברית ופולנית, המנציח את שני
המוסדות הללו נמצא על קיר בית החולים ע"ש
פרלמן.

בנדין

האנדרטה לציון מקום בית הכנסת הגדול -
ul.zamkowa

בעקבות המסע לפולין

במפגש מרגש שהתקיים במסגרת "קפה זגלמביה" סיפר מנחם ליאור, יו"ר הארגון, את סיפור חייו המרתק, והחברים שהשתתפו במסע שיתפו את חוויותיהם באמצעות סיפורים ומצגת תמונות

מאת יעל רגב

ביום חמישי 25.8.2016 התקיים מפגש מרגש ומהנה, במסגרת "קפה זגלמביה", בו השתתפו חברי הארגון שנסעו לפולין בחודש יולי וחברים נוספים מבני הדור השני והשלישי שהגיעו להקשיב – סה"כ מעל 70 חברים.

במפגש האזנו לסיפור חייו המרתק של מנחם ליאור, יו"ר הארגון, שמענו רשמים מהחברים שהשתתפו במסע וחוויו אותו באמצעות מצגת תמונות דרכה שיתפנו את כולם במה שעבר עלינו.

הרגשנו שהסיפור ההיסטורי של יהודי חבל זגלמביה הוא בעצם הסיפור הפרטי של כל אחד ואחת מאיתנו.

אבא שלי, מנחם ליאור, היה היחיד מבני הדור ראשון מזגלמביה שיצא למסע. הוא, שחווה את המאורעות הקשים על בשרו כנער, שיתף אותנו כשהיינו בזגלמביה וסיפר לנו ממקור ראשון מה קרה שם.

המפגש המרגש התקיים במרכז הקהילתי "ויצ" מיאמי ביץ' (בית לזרוס) הודות להרתמותם של רחל בבס, מזכירת הארגון, ולבעלה חיים שדאגו שנקבל את המקום, ארגנו אותו ויצרו אווירה משפחתית חמה שעזרה רבות להצלחת האירוע. התודות לכם – רחל וחיים!

לאורך כל המסע הקפדנו לשתף את החברים שנשארו בארץ בחוויותינו באמצעות קבוצת הפייסבוק. וכך קרה שבמקביל לפנייה האישית של החברים במסע לאבי שיספר את סיפורו כשנשוב לארץ, פנו החברים בארץ בבקשה שנארגן מפגש עם חזרתנו.

הרעיון למפגש נולד כבר במהלך המסע המיוחד של משלחת ארגון זגלמביה בפולין. הוא נבע מהחוויות המרגשות אותן עברנו יחד, מההתרגשות העצומה שהמסע יצר בנו, מהקירבה והיחד מחממי הלב שנוצרו בין חברי הקבוצה, מתחושת שותפות הגורל של כולנו, שלמרות שבאנו למסע ממקומות שונים ורחוקים - יש מקום שמאחד אותנו, ששורשי כולנו נטועים בו והוא שרוג בנשמותינו.

נפגשנו כולנו ואבי סיפר את סיפורו האישי ומסע ההישרדות וההצלה המשפחתי שלו ושל הוריו, דוד ומרים ליור ז"ל, מבנדין לארץ ישראל בזמן המלחמה. ישבנו רתוקים ונרגשים כולנו יחד, והאזנו לסיפור, שהרעיד את הלבבות.

תחושת השותפות שחשנו במסע בפולין אפפה אותנו גם בארץ – אין ספק, כולנו הפכנו למשפחה גדולה. כפי שכתבה יונה רוזנברג בקבוצת הפייסבוק: "זה כל כך מרגש וחשוב ונשמח לבוא ולשמוע עדויות נוספות מחברי זגלמביה. כל הכבוד!!!!"

מבנדין דרך גרמניה לישראל

עד שנת 2010 לא ידעתי היכן זה זגלמביה ולא שמעתי את שם העיר בנדין. כך גיליתי ששורשי נעוצים בפולין

מאת עוזר אריאב

סבי וסבתי ז"ל, כמו גם אימי שתבדל לחיים טובים וארוכים, הגיעו לארץ מגרמניה. הם עלו לארץ בראשית שנת 1933 מייד עם עלייתו של היטלר לשלטון.

מעולם לא ראיתי עצמי כקשור "לפולנים", ולמעשה לא ידעתי על קשר כלשהו ליוצאי פולין בכלל, ולאנשי אזור זגלמביה בפרט. הדבר היחיד שידעתי כל השנים שכל משפחתה של סבתי נספתה בשואה, ולמעט אחיינית אחת שלה, לא נותרה לה משפחה כלשהי.

חונכנו לפעול ולהסתכל קדימה, לבנות ולהבנות.

לפני מספר שנים החלטתי לבנות עץ משפחה. סבתי כבר לא הייתה בין החיים והאינפורמציה העיקרית באה מאימי. אז התוודעתי לראשונה לעיר בנדין בה נולדה סבתי. עד שנת 2010 לא ידעתי היכן זה זגלמביה ולא שמעתי את שם העיר בנדין.

סבתי צפורה קוסובסקי לבית וקסלמן (שם אביה יעקב ושם אמה קיילה), נולדה בבנדין בשנת 1897. כאשר סבתי הייתה בת 16 היא עזבה את משפחתה ועברה לגרמניה שם הכירה את סבי מרדכי קוסובסקי. מאחר והוריה של סבתי לא הכירו את החתן המיועד, נסעו סבי וסבתי לבנדין ושם התארסו. האירוסין היו ביום י"ט בתמוז תרפ"ב – 1922 (שטר האירוסין בידי).

לאחר האירוסין חזרו סבי וסבתי לגרמניה ונישאו ב-כ"ה באלול תרפ"ב - 1922 (הכתובה המקורית בידי).

אימי נולדה בגרמניה בשנת 1923 ולשמחת כולנו היא חיה עימנו.

לאחר לידת אימי נכנסה סבתי שוב להריון. לקראת סוף ההריון היא החליטה לנסוע לבקר את הוריה בבנדין. אביה, יעקב וקסלמן, שכב אז על ערש דווי וסבתי נסעה לבנדין כדי לראות את אביה. בבנדין ילדה סבתי את בנה השני עוזר קוסובסקי ז"ל. הלידה כנראה הייתה בבית החולים לילודות

למעט אחינית אחת שעלתה לארץ לאחר השואה ומשפחתנו קלטה אותה בארץ, לא נותר לסבתי כל שריד.

בנה של סבתי עוזר קוסובסקי ז"ל היה פעיל בהגנה, ובי"ט בניסן תש"ח נהרג במקווה ישראל בקרב "תל-עריש". אני קרוי על שמו.

לא אוכל לסיים מבלי להוקיר תודה לחברי הקבוצה שפגשתי בהם לראשונה באושוויץ, ולאחר מכן בשדה התעופה בעת חזרתנו לארץ. מיד כאשר עמדתי לידכם הרגשתי מעין שייכות ומעין משפחה, על אף שזו הייתה לי הפעם הראשונה שראיתי את חברי הקבוצה.

תודה מיוחדת לדפנה אלדר שסייעה לי בהצטרפות לסיור באושוויץ, וליעל שבלעדיה כנראה הייתי מפספס את הסיור.

כותב אני שורות אלו בתשעה באב (השנה י' באב) ולא אוכל שלא לסיים בנבואת זכריה הנביא שתגשם אי"ה עוד לנגד עינינו: **"כה אמר יהוה צבאות צום הרביעי (עשרה בטבת) וצום החמישי וצום השביעי (י"ז בתמוז) וצום העשירי (ט' באב) יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים והאמת והשלום אהבו".**

שאדם שידלובסקי לקח אותי לשם בזמן הביקור שלנו בבנדין.

לאחר הלידה חזרה סבתי לגרמניה, וילדה בת נוספת בשם מלכה, גם היא לשמחתנו חיה עימנו.

בראשית שנת 1933 ומיד עם עליית היטלר ימ"ש לשלטון, עזבו סבי וסבתי על ילדיהם את מעונם הנוח בגרמניה ועלו לארץ.

מאז מתגוררת משפחתנו בארץ. משפחתה של סבתי נשארה בבנדין, הם התכתבו במהלך השנים, שלחו תמונות של בני המשפחה השונים שנשארו לגור בבנדין (אלו מצויות בידו).

סופו של דבר, כל משפחתה של סבתי שנותרה בפולין הושמדה בשואה האיומה.

ארגון יוצאי זגלמביה אבל על מות חברי וחברות הארגון שהלכו לעולמם ושולח תנחומים לבני המשפחה. מי ייתן ולא תדעו עוד צער.

אשר פורמבה ז"ל – מבנדין

זימל הרציגר ז"ל – מסלבקוב

יעקב קופרברג ז"ל – מסוסנוביץ

אהרון זלמנוביץ' ז"ל – מבנדין

יצחק איז'ו צ'רנס ז"ל – מסוסנוביץ

משה-מונייק זלמנוביץ' ז"ל – מבנדין

יוסף רייך ז"ל - מבנדין

טקס אזכרה לציון 73 שנים לחיסול גטו בנדין

ביום ראשון 14 באוגוסט 2016 התקיים בבית העלמין בנחלת יצחק, ליד מצבת קדושי זגלמביה, טקס האזכרה ט' באב השנתי לציון 73 שנים לחיסול גטו בנדין.

לפני תחילת הטקס פקדנו את קברי חללי צה"ל, ילידי זגלמביה, שנפלו במערכות ישראל וקבורים בבית העלמין. על כל קבר הונח ורד אדום והודלק נר זיכרון. את הזר מטעם הארגון הניחה על המצבה גב' אסתר גרינגרס אשתו של סגן יו"ר הארגון בעבר.

בטקס השתתפו כחמישים חברים מבני הדור הראשון והשני ברובם. בעקבות המסע לפולין הגיעו גם מספר חברים בני דור שלישי. את הטקס הנחה רפי יהלומי אשר סיפר את סיפור הקמת האנדרטה שנחנכה בחודש

אב תשי"ב 1952. יו"ר הארגון, מנחם ליאור, נשא דברים, אברהם גרין, נשיא כבוד ויו"ר הארגון לשעבר, אמר פרק תהילים, שמשון ישיביץ אמר את הקדיש. שאר פרקי התפילה נאמרו על ידי מנשה פטמן.

חברים יקרים,

משלוחי הדואר אליכם כרוכים בעלויות רבות. לעיתים, חלק מדברי הדואר מוחזרים אלינו מסיבות שונות. אנא, הקפידו לרשום את שמכם על גבי תיבות הדואר שלכם באופן ברור. בנוסף, עדכנו אותנו בהקדם על כל שינוי כתובת. נודה לכם אם תעדכנו אותנו גם בכתובות הדואר האלקטרוני שלכם, כך תסייעו לנו לחסוך בעלויות. תודה.

חברים המעוניינים לבקר במשרד הארגון לעיין בספרים, תיקים, תמונות ו/או מסמכים, מתבקשים לתאם את הגעתם עם מר יצחק טורנר בטלפון: 03-6852213

Dear friends,

Two weeks have passed since our return from the special and formative journey to Poland.

I am thrilled and excited from your warm words and appreciation following the journey.

The e-mails you have sent filled me with joy, satisfaction and pride. It is amazing how in such a short time, 65 people from Israel and abroad became a warm and close family.

I felt it during our journey. Your warm words only intensified these strong feelings.

The good spirit you have all brought with you to the journey created excitement and closeness that we have shared during our time in Poland.

I hope these new bonds of friendship will continue the physical distance.

The motif of the journey was to bring the tradition and memories of our ancestors to all, and I believe this goal has been achieved. The respect for the past and its memories help us to learn more, to cherish and remember the lost culture of Zagłębia, who the Nazis tried to eliminate during the Holocaust.

Saying all this, I must admit this is not enough. Our vision to promote our message about the tradition of our ancestors to the next generation is a top priority.

Our organization will do the best it can to fulfill this important goal.

I hope that you will visit Israel soon. We will be more than happy to meet you and strengthen the friendship we have established.

Sincerely, Yours

Menachem Lior (liwer) Chairmen

It has been my first time to join the Zagłębie Delegation in Będzin. Nearly a month later, looking back at the photos from this event I am still deeply touched and happy that I could join you.

It has been a very special day for me for many reasons. First of all of the people. All of them have unique stories to tell. Also the story of my family – the Laudon's – is no different. Could you imagine that only recently – one and half year's ago - I have found the links to my ancestor's Jewish past? My Grandfather who stayed in Poland after the WWII has never shared a single information about the pre-war times.

Now many years after his death we are trying to find the missing pieces and links. It is truly remarkable to see that so many of you are deeply involved in maintaining the memory of our parents, grandparents and the Jewish community. Also it has been a great opportunity to meet some of my cousins for the first time.

Then there are the places. For years I passed the places in Będzin, Żarki and Częstochowa without having any clue about their connection with my family's story. Events such as this allowed me to find places which meant a lot to my ancestors.

This event brought me the feeling of continuity and emplacement. It made me feel that not everything disappears in the fog of the history.

I would like to thank on behalf of myself and my parent's to all the people involved in the organization of this event. Hope to see you next year!

Best regards

Jakub Lewandowski

history. Where is your father from, how did they live, how did they feel, and what did they do in their everyday life? Feeling enlightened my girlfriend and I left Bedzin feeling emotionally richer.

On Friday I saw some of the historic places in Krakow and we ended our day with a tour guide in the Jewish quarter, who showed us around the area and in the ghetto, which made great impact.

Sunday, our last day, we joined the group for Auschwitz-Birkenau. I've always wanted to see this place so I could try to grasp, what actually tore my family apart and what they must have felt. This was a very emotional experience, but also extremely informative. Before you go there, you cannot imagine this kind of construction. No person can understand what this place is by only looking at pictures - which is why I am so happy I decided to see this place. All the reading and teaching in schools about this place cannot match the atmosphere and sadness you feel in your body and mind, when you place your feet in Birkenau. I cannot believe the horror that happened there, but it is so important to see that place in order to understand Jewish history, and even more important for me to understand my father and mother's behavior.

Dear Journey Companions,

Just a month ago we were in the middle of our heart felt journey in Poland. Over the past two weeks i have spent some 'quality time' reflecting on our trip. Here is the results of my efforts.

I am so honored to have been able to share trip and thsi reflection with you all. I truly hope that this is just one of the many times that we c an find ways to build community around our shared love of our families from Zaglembie, Poland.....Zaglembie Lives!!!

I am most grateful to those folks who have helped us in our research efforts. I have

listed many of them at the boton of my reflections. I hope that we can all make a plan on how help them financially to continue their efforts on our behalf.....Below is just one So many questions are still unanswered, but this tour helped me get one step closer to understanding my father and my family's history, which I am so happy to be able to experience with this group and share with my better half, Camille.

I also got the chance to meet Iseec and his children again, as well as other Jews and hear their incredible stories; Jews being smuggled out of German camps beneath the bread wagon, Jews whose grandfathers survived Auschwitz and Jews living in Canada with family from Poland. Every story makes an enormous impact, and I think the stories of Jews and our eagerness to learn and know more about our family history is what bind us together.

Thank you for being so kind, warm and open-minded towards me and my girlfriend during these two amazing days together with the group.

**Toda raba,
Daniel & Camille, Denmark**

example of how the efforts of many have helped me to begin to recreate some of the connections of the Szpiegelman family in Zaaglembie...Thank you all.

**Best Wishes,
Rick Feldman
Bronx, New York**

My experience with Zagłębia tour in Poland

Daniel Opler

My name is Daniel, I am 26 years old and I am from Denmark. I was informed of this tour by Iseec Opler, and there was no doubt that I did not want to miss this great opportunity, and bring my girlfriend, so both of us could learn more about my father's family history which derives from Bedzin, Poland.

We joined the group on Thursday the 7th in Sosnowiec and again on Sunday the 10th in Auschwitz-Birkenau.

As with many other European Jews, my family was greatly affected by the holocaust, which meant that the size of my family almost vanished. My father lost his two siblings before he was born, and due to the horror that I imagine his mother and father must have experienced after losing their two children, whose life was taken away just after 6 and 4 years, I know very little about my father's family, as these horrific scenarios that took place can silence any human being.

Therefore, as time has passed, and growing up greatly affected by the holocaust, I began to show more interest in my family history. Today, I am so lucky that Iseec, which I met only 3 years ago, is doing such great and passionate work, by diving into our family history, which provides our whole family with detailed insights into our history and family tree. Thank you.

On my first day of the tour in Sosnowiec, I was lucky to experience the graveyard of my grandfather, great-grandfather and great-grandmother. On the same day, I was even more lucky to visit the exact street and place where my family lived in Bedzin. When I got to the place, where my father lived, I by complete chance met my father's friend from his childhood, who still lives at the exact same place. He recognized me immediately and was so kind to me. He showed me around and we took some pictures. Standing and looking at the apartment my father used to live in before he moved to Denmark as a political refugee, he suddenly insisted on taking us inside, where my father and his mother and father lived after the second world war. Before the war, my father's family owned the whole block of apartments, but after the war everything was taken from them, and all they came home to was one apartment with two rooms.

My father's friend knocked on the door and luckily we were invited inside. Entering this apartment, which I've never seen any pictures of or heard anything about, was one of the most emotional and authentic experiences in my whole life. After 2 or 3 minutes my eyes started watering and gratefully I said thank you and we left. For some reason this experience struck me harder than I imagined, and I think this was a sign of the hunger that you feel as a human being to know about your ancestors and their

דניאל, איציק, בועז וכרמי אופלר ליד קברו של יצחק אופלר, סבו של דניאל, בבית העלמין בסוסנוביץ.

הנצחה ביד הזיכרון

כל המעוניין להנציח את שמות יקיריו ביד הזיכרון לקדושי זגלמביה במודיעין,

אנא העבירו את השמות אל שמשון ישביץ

טל: 052-5469-888

נא לציין - הנצחה

דוא"ל: jshimshon@gmail.com

Personal Commemoration

We remind you that in the Commemoration Valley in the Modiin Memorial Site, there are still places left for personal commemorations of family members that were perished during the Shoa. One engraved line of commemoration in black marble cost 150\$. Those who wish to commemorate their beloved ones may contact:

jshimshon@gmail.com

קפה זגלמביה

אחת לחודש נפגשים בני הדור השני והשלישי באולם הארגון בת"א למפגש רעים והרצאה הודעה על המפגש נשלחת בדוא"ל

לפרטים נוספים: רחל בבס Rachel.bebes@gmail.com

דמי חבר לשנת 2016

הפעילות הרבה של הארגון מחייבת הוצאות כספיות בלתי מבוטלות. הכיסוי הכספי העיקרי בא מדמי חבר העומדים השנה על 150 ש"ח. כל תרומה נוספת תתקבל בברכה. את דמי החבר ניתן לשלם:

- ישירות לחשבון הבנק: לזכות "ארגון יוצאי זגלמביה", בנק לאומי, סניף 783 הרצליה, מס' חשבון: 34600/62 לאחר התשלום יש לשלוח העתק מההעברה לפקס: 03-6771542 או למייל rachel.bebes@gmail.com על מנת שנוכל להוציא קבלה.

- באמצעות הדואר - בצ'ק לפקודת ארגון יוצאי קהילות זגלמביה, ת"ד 7799, רמת גן 5217701

אנא, שלמו את דמי החבר כדי שנוכל להמשיך בפעילות החשובה של הארגון. קיומו של הארגון תלוי בכם!

מרכז מידע וסיוע לגיל הזהב ע"ש אלרן - בתל-אביב-יפו

עיריית תל-אביב-יפו מקיימת מרכז מידע לאוכלוסייה המבוגרת בעיר.

כל תושבי תל-אביב-יפו יכולים לפנות למרכז לקבלת מידע והכוונה

המרכז פעיל בימים א'-ה' בין השעות 16:00-08:00

מספר הטלפון: 03-5378880

לאחר שעות הפעילות ניתן להשאיר הודעה בטלפון: 1-700-700-204

לתרומות: ארגון יוצאי זגלמביה

בנק לאומי, סניף הרצליה מס' 783,
חשבון מס' 34600/62

Zagłębie World Organization, 23
Frishman St., Tel Aviv 63561, Israel

For contributions: Bank Leumi of
Israel, branch No. 783,
account No. 34600/62

opler1@walla.com

הדפסה - דפוס קוויאק ת"א

המערכת: איציק אופלר, מנחם ליאור, מיה ישראלי

כתובתנו: רחוב פרישמן 23, תל אביב

שומרים על קשר: עדכונים באתר - www.zaglembie.org, ובדף הפייסבוק - דור שני ושלישי